MƏŞƏDİ QULAM QİRAƏT ÖYRƏNİR

Bir pərdə, iki şəkildə

İŞTİRAK EDƏNLƏR:

M ə ş ə d i Q u l a m	M ə ş ə d i R a m a z a n
Ş a h p ə r i – onun arvadı	M i r z ə Y u s i f
C a h a n g i r – onun oğlu	N a t a ş a

BİRİNCİ ŞƏKİL

Əhvalat vaqe olur Məşədi Qulamın evində. Məşədi Qulam əyləşib, əlində çotgə, hesab çəkir. Mirzə Yusif, əlində kitab, durub.

M i r z ə Y u s i f . Bu gün sizin ev xərci həmişəkindən birə yüz artıqdır. Nə vaqe olub?

M ə ş ə d i Q u l a m . Nə işin var? Hesabını de. Bir neçə nəfər molla tələbə çağırmışam, atama Quran oxutduracağam.

M i r z ə Y u s i f . Allah rəhmət eləsin.

M ə ş ə d i Q u l a m . Allah sənin də ölənlərinə rəhmət eləsin. Bir-bir de görüm.

M i r z ə Y u s i f . Bir dənə toyuq üç manat.

M ə ş ə d i Q u l a m . Bu da üç manat toyuq. Evin dağılmasın, üç manata bütün dəniz kənarındakı evləri almaq olardı, içi cavahirat qarışıqlı... Sonra?..

M i r z ə Y u s i f . Beş girvənkə sədri düyüsü beş manat.

M ə ş ə d i Q u l a m . Bu da beş manat.

M i r z ə Y u s i f . İki girvənkə yağ səkkiz manat.

M ə ş ə d i Q u l a m . Allah evini yıxsın, baqqal tayfası, hər yerdə varsan. Bir neçə gün bundan qabaq getmişəm yağ almağa. Soruşdum girvənkəsi neçəyədir? Dedi üç manatdır. Dedim, balam, nə üçün belə baha? Dedi bu gün qızıl qalxıbdır. O səbəbdən yağ da qalxıbdır. Qızıl aşağı düşəndə getdim yağ almağa. Bu səfər beş manat dedi. Dedim, balam, qızıl ki düşüb, niyə belə yağ qalxıb? Dedi yağın işi başqadır. Dedim Allah insafınızı kəssin.

M i r z ə Y u s i f . Səhər dükana kağız gətirən rus balasına verilib iki qızıl onluq. Bu da elər otuz altı manat.

M ə ş ə d i Q u l a m . Onu dəftərə yazma, poz getsin.

M i r z ə Y u s i f . On da yumurta iki manat.

M ə ş ə d i Q u l a m . Bu da iki manat.

M i r z ə Y u s i f . Axundovların mağazasından qənd gətirən hambala bir manat.

M ə ş ə d i Q u l a m . Bir manat hanı, zalım oğlu zalım? Vurub mənim pullarımı belə dağıdır. Atalarının malı deyil. Alnının tərini töküb qazanmayıb ki, qədrini də bilsin. Sabah inşallah o pirkeşiklərin hamısını qovacağam.

M i r z ə Y u s i f . Məşədi, bu vaxta görə bir manat çox deyil. Bir girvənkə çörək verməyirlər.

M ə ş ə d i Q u l a m . Bir hambal deyil, hər işiniz belədir. Hər cümə axşamı beş-altı onluq xərc olur. Hətta üç manat, a kişi, dilənçi pulu hesabda göstərirsən.

M i r z ə Y u s i f . Nə olar ki. Gündə yüz manat, səksən manat qazanmağıma bəs deməyirsən?

M ə ş ə d i Q u l a m . Yüz manatın da yeri var. Pulu havayı dağıtmaq olmaz.

Qapının dalından zümzümə səsi gəlir. Məşədi Ramazan daxil olur.

M ə ş ə d i R a m a z a n :

Pərişin türreyi-tərrar, gahi rast, gahi gəc,
Tökülmüş qamətə oynar, gahi rast, gahi gəc.

M ə ş ə d i Q u l a m . A Məşədi Ramazan, nə olub yenə kefin ərşiələda seyr edir? (*Mirzə Yusifə*) Daha axşamdır, get, hesabı sabah çəkərik.

M ə ş ə d i R a m a z a n . Buralarda yaramaz yoxdur ki? (*Ətrafa baxır.*)

M ə ş ə d i Q u l a m . Arxayın ol, sözünü danış.

M ə ş ə d i R a m a z a n . Sən öl, iş var, nağıl özgədir. Bu gün cuhud qızı ilə barışmışam, ancaq bilmirəm evdə nə bəhanə eləyəcəyəm?

M ə ş ə d i Q u l a m . A kişi, bugünkü gün nə gözəl gündür! Allah ömrümüzdən hesab eləməsin.

M ə ş ə d i R a m a z a n . Necə, yoxsa sən də barışmısan?

M ə ş ə d i Q u l a m . Barışmısan da sözdür?! Bu gün özü mənə kağız göndərib. Amma necə kağız? Hər hərfi yüz milyona dəyər. Yazır

ki, mənim sevgilim, Maşaduşkam. Pəh, pəh, pəh... Maşaduşka sənin bir cüt ala gözlərinə Qurban olsun. Yazır ki, mənim sevgilim, Maşaduşkam, bu gecə evdə bir qazan toyuqplov bişitdirib, gətir yanıma; əgər gətirdin, sənə bir cüt öpüş verəcəyəm; gətirməsən, daha gözümə görünmə. Necə yəni gətirmərəm?! Bu canımı toyuq edib plovun başına qoyub qulluğuna gətirrəm. Tapşırmışam, plov hazır olacaq. Ancaq, Məşədi Ramazan, bir əhvalat var. Plovu arvad hazırladı. Əbləh qızı elə biləcək ki, mən də evdə oturub, balalarımı başıma yığıb yeyəcəyəm. Ay hay. Şükür ha. Daha nə bilsin:

Şəkkəre Mazandaran, şəkkəre Hindistan,
Hər do şirinəst, kocavu, an koca.

Bir iş var ki, mən də sənin köküdəyəm. Bilmirəm plovu arvadın əlindən nə tövr alacağam, ay məşədi Ramazan? Heç bir plan tapa bilmirəm. Axı sən bir ağıllı kişisən. Eşq havası mənim gözümü örtüb, ağlım heç bir zad kəsmir.

M ə ş ə d i R a m a z a n . Məşədi Ramazanın evini Allah yıxsın. Ay kişi, keçəl dərman bilsə, öz başına çarə edər. (*Fikirləşir.)* Yavaş, yavaş, deyəsən tapmışam.

M ə ş ə d i Q u l a m . De, de, görüm, qoçağım.

Mə ş ə d i R a m a z a n . Deyilən Allah rəhmət eləsin.

M ə ş ə d i Q u l a m . Kimə?

M ə ş ə d i R a m a z a n . Sənin işin yoxdur, deyilən Allah rəhmət eləsin.

M ə ş ə d i Q u l a m . Axı kimə? Bəlkə heç rəhmətə layiq deyil?

Mə ş ə d i R a m a z a n . Belə məni əkib, adımı Ramazan qoyan ataya.

M ə ş ə d i Q u l a m . Allah rəhmət eləsin.

M ə ş ə d i R a m a z a n . Atam yadıma düşən kimi dərdimin əlacını tapdım.

M ə ş ə d i Q u l a m . De gəlsin, atam sənə Qurban.

M ə ş ə d i R a m a z a n (*yavuqlaş*ır). Bax, arvadlara deyərik ki, gedirik axundun qulluğuna, qiraət öyrənməyə. Plovu da, deyərsən, aparıram axund ilə bərabər yeməyə, vəssalam.

M ə ş ə d i Q u l a m (*bir az fikirdən sonra*). Bəs elə isə İndi ağızağıza verib ağlaşsaq necə olar?

Mə ş ə d i R a m a z a n . Çox yaxşı olar, başla görək.

M ə ş ə d i Q u l a m . Evi yıxılan canım vay!

M ə ş ə d i R a m a z a n . Başına daş düşən canım vay!

M ə ş ə d i Q u l a m . Bütün ibadəti hədərə gedən canım vay!

M ə ş ə d i R a m a z a n . Cəhənnəmə təpəsi üstə salınan canım vay!

M ə ş ə d i Q u l a m . Cəhənnəmdə ilanlara, əqrəblərə, gürzələrə xörək olan canım vay!

Daldan səs eşidilir.

M ə ş ə d i R a m a z a n . İnkir-minkir toppuzu altında əzilən canım vay!

M ə ş ə d i Q u l a m (*gedir qapıya*). Arvad eşidib, əkil.

Məşədi Ramazan gedir.

Ş a h p ə r i (*daxil olur*). A kişi, nə olub belə ağız-ağıza verib mələşirsiniz?

M ə ş ə d i Q u l a m . Arvad, heç soruşma, atamızın evi yamanca yıxılıb. İndicə Məşədi Ramazan burada idi. Dedi ki, bu gün axundun yanında idim. Axund buyurub ki, hər kəs qiraətini bilməsə, min il ibadət edə, elə ona əyilib-düzəlmək qalacaq. Qiyamətdə onun ibadətinə bir qəpik verməyəcəklər. Bəs mən budur altmış ildir ibadət edirəm, Xorasana ziyarətə getmişəm. Bəs necə ola bilər ki, mənim bir belə ibadətim hədərə getsin? İndi Ramazan ayı yavuqlaşır. Əlacım yoxdur. Gərək gedib qiraətimi öyrənəm. Məşədi Ramazan deyir ki, hər gün otaqda otuz-qırx adam qiraət öyrənir.

Ş a h p ə r i . Plov bişib hazırdır, ye get, nə öyrənirsən öyrən.

M ə ş ə d i Q u l a m . Rəhmətliyin qızı, nə qoyub nə axtarırsan? Nə plov, nə dolma, nə fisincan, nə badımcan? Hamısı zəhrimar olsun. Heç zad yeməyəcəyəm. Hamısı zəhərdir. O plovu bir böyük qaba çək, təmiz qab olsun. Toyuğu qoy üstünə, bağla bir təmiz dəsmala, özümlə götürüb aparım axundun qulluğuna. Həm də orada qiraət öyrənim. Plovun qalanının üstünə bir-iki yumurta vur, ver uşaqlar yesin. Mənim boğazım tikilib, bu saat bir qaşıq su da getməz.

Ş a h p ə r i . Nə deyirəm, a kişi, sən deyən olsun. Novruz bayramından sonra bir dəfə toyuqplov bişib, o da belə. Eybi yoxdur.

M ə ş ə d i Q u l a m . Eybi yoxdur, arvad. Gələn cümə axşamı yenə toyuqplov bişirib uşaqlara verərsən. Get plovu çək, gətir bura.

Arvad gedir. Məşədi Qulam üst-başını düzəldənə kimi plov gəlir.

Ş a h p ə r i . Ala, apar. Məşədi Ramazanın qıçı sınsın, gəldi bu gün uşaqların çörəyinə mane oldu, haram elədi.

M ə ş ə d i Q u l a m . Elə mən də dedim. Dedim, rəhmətliyin oğlu, bu sözü sabah gəlib mənə xəbər edəydin. Bu gecə balalarım ilə rahat çörək yeyərdim. Boğazım, nə isə, arvad, töküldü (ö*skürür*). Pərvərdigara, günahkar bəndənəm. Özün mənim günahımdan keç. (*Gedir, bayırdan səsi gəlir.)* Ada fayton!

Şahpəri gedərkən oğlu Cahangir gəlir.

C a h a n g i r . Ana, atam bu vədə fayton ilə haraya getdi? Xeyirdirmi?

Ş a h p ə r i . Nə bilim, balam? Dedi gedirəm axundun yanına qiraət öyrənim.

C a h a n g i r . Ha... ha... ha... Qiraət! Ay bədbəxt övrətlər.

Ş a h p ə r i . Necə? Yoxsa bir şey bilirsən?

C a h a n g i r . Heç zad bilmirəm. Atam doğru deyir, qiraət öyrənməyə gedib. Çörəyimizi yeyək, sonra çarşabı salarsan başına, düşərsən yanıma. Səni bir baş aparram atamın yanına. Görərsən nə gözəl qiraət öyrənir. Gedək, bədbəxt atamın qiraəti var. Ha... ha... ha...

PƏRDƏ

İKİNCİ ŞƏKİL

Vaqe olur Nataşanın otağında. Məşədi Qulam əyləşib başında araqçın. Nataşa qolunu onun boynuna salıb, şərab verir.

Na t a ş a . Bu rumkanı da mənim sağlığıma vur.

M ə ş ə d i Q u l a m . İçmirəm, ay məşədinin maral balası, dəxi doymuşam.

Na t a ş a . Mənim sağlığıma içmirsən, mən də səndən küsəcəyəm. Ölsən də sənə öpüş verməyəcəyəm.

M ə ş ə d i Q u l a m . İçsəm, öpüş verərsən?

Na t a ş a . Əlbəttə.

M ə ş ə d i Q u l a m . Ver bura, ay madam. (İçir.) Bir busə məndən eləmə müzayiqə. Mən səndən etmərəm müzayiqə. Can, di buxaqdan iki busə ver.

Na t a ş a . Sonra.. sonra. Görürəm yuxun gəlir. Gəl uzan təxtin üstündə.

Məşədi Qulamı təxtin üstə uzadır.

M ə ş ə d i Q u l a m . Əyləş yanımda, başımı al dizinin üstünə.

N a t a ş a (*onun pul bumajnikini çıxarır*). Deyilən lyublyu.

M ə ş ə d i Q u l a m . Loblu, loblu.

Na t a ş a . Əməlli de, lyublyu, lyublyu...

M ə ş ə d i Q u l a m . Loblu, loblu.

Na t a ş a . Lyublyu de, maşaduşka.

M ə ş ə d i Q u l a m . Loblu... Yenə loblu.

Cahangir və Şahpəri gəlirlər.

Ş a h p ə r i. A sənin üstünə kül tökülsün, belə qiraət öyrənirsən? Hə?

M ə ş ə d i Q u l a m (*Şahpərinin üstünə gedir*). Loblu, loblu...

Ş a h p ə r i . Allah səni bundan da pis günə salsın. Getdiyin Xorasan sənə qənim olsun. Bu sifət sənin saqqalına yaraşır?!

M ə ş ə d i Q u l a m . Arvad, acığın tutmasın. Atanın goru haqqı, sən çox yaxşı arvadsan. Allah sənin atanı sovnarxoz eləsin. Hamısını öyrənmişəm ancaq bir vələzzalin çıxmayır. Valazzalimik... valazzalimik...

Ş a h p ə r i . Kəs səsini, murdar pyaniskə...

M ə ş ə d i Q u l a m . Arvad, sənin canın üçün öyrənmişəm. Yalan demirəm. Yalan deyirəmsə, atanın gorunda qurbağa olum, qur-qur quruldayım. İt olum, ham... ham... mır-mır mırıldayım. Hamısını bilirəm

Məsələn, loblu... loblu.

Ş a h p ə r i . Kül başına, daş düşsün başına, Allah səni yox eləsin!

C a h a n g i r (*qolundan dartır*). Gedək evə, ata.

M ə ş ə d i Q u l a m . Valazzalimik, valazzalimik... zındıq oğlu zındıq.

C a h a n g i r . Çox gözəl... Çox gözəl. Gedək.

M ə ş ə d i Q u l a m . Gözəl öyrənmişəm. Bax, arvad, oğlun səndən çox bilir, deyir gözəl bilirsən. Valazzalimik... Görürsən necə öyrənmişəm! Hə, loblu, loblu.

Ş a h p ə r i . Allah üzünü qara eləsin!

M ə ş ə d i Q u l a m . Loblu... loblu... loblu...

Ş a h p ə r i . Düş qabağıma, abırsız! Sənə bir lobyə yedirdərəm, ölənə kimi yadında qalar, dadı damağından getməz.

M ə ş ə d i Q u l a m (*gedərkən*). Valazzalimik... loblu, loblu...

Məşədi Qulamı aparırlar. Nataşa onların dalınca baxır, sonra gülə-gülə qayıdır, əlində də Məşədi Qulamın pul bumajniki.

PƏRDƏ

QADINLAR BAYRAMI
(8 Mart)

İki pərdəli pyes

İŞTİRAK EDƏNLƏR:

Z a m a n	}
F e y z i	} kəndlilər
B a l a k i ş i	}
H a d i	}
C a h a n –	Zamanın arvadı
N ö v r ə s t ə –	Zamanın qızı
B i r i n c i q a d ı n	}
İ k i n c i q a d ı n	} Cahanın qonaqları
S a i r q a d ı n l a r	}
A h ı l q a d ı n	
B i r i n c i q ı z	} kənd qızları
İ k i n c i q ı z	}
C a b b a r –	müəllim

Mərkəzdən gəlmiş nümayəndə
Qadınlar, qızlar, pioenerlər, məktəb
uşaqları, cavanlar, kənd əhalisi

BİRİNCİ PƏRDƏ

Əhvalat Azərbaycan kəndlərindən birində vaqe olur. Qolçomaq Zamanın evində kəndin hampalarından bir neçə nəfər əyləşmişlər.

Z a m a n . A kişilər, biz hamımız bu saat binamus olmuşuq! Bundan sonra biz adımızı kişi qoyub başımıza papaq geyib, el içinə çıxa bilməyəcəyik. Arvadları gətirib mİndiriblər bizim boynumuza. İmdi, odur, qudurublar, hərəsinin ağzından bir loğaz çıxır! Bu yazıqcığaz başı qapazlı, qoyun kimi arvadların hər biri qızmış şirə dönüb, düşüblər bizim canımıza! Üstlərinə əl qaldırsan, deyir, bu saat gedib şikayət elərəm, səni tutub qazamata salarlar!

F e y z i . Canım, heç zad deyil, yəqin dünyanın axırıdır! Bundan qabaq toyuq xoruz kimi banlayanda başını kəsirdilər. İmdi toyuqlar hamısı xoruz olublar. Gərək İmdi də xoruzlar yumurta üstündə cücə çıxardalar.

Ba l a k i ş i . Yumurta üstündə yatıb cücə çıxartmaq bu saat elə mənim peşəmdir. Bir də gördün ki, arvad deyir: a kişi, sən uşaqlara mu-